

سعید جمشیدی فرد

چه گونه خود را با ضمیر «ما» بخوانیم؟

تعاملات نظام مند و تدوین «مram نامه» با هدف ایجاد انسجام حرفه‌ای

رسمی چه گونه می تواند رفتاری کارآ، عقلایی، منطبق با قانون، و فضیلت‌مندانه داشته باشد که به ارتقای عملکرد حسابداری حرفه‌ای در ایران منتهی شود. عامل مهم شکل‌گیری هویت جمعی در این تشکل است و هویت جمعی مشترک زمانی پدیدار می‌شود که افراد عضو یک تشکل حرفه‌ای بدانند که هستند؟ چه می‌خواهند؟ و چه باید بخواهند؟

برای این که اعضای جامعه از کیستی و چیستی و نیز مطالبات خود آگاه باشند، باید قبل از هر چیز کنش ارتباطی و تفاهمی مؤثری میان اعضای حرفه‌ای برقرار شود. این کنش ارتباطی و تفاهمی تعاملات و روابط اجتماعی را به شکل نظام مند در میان اعضا پدید می‌آورد که حاصل آن در نهایت ایجاد انسجام حرفه‌ای است. اما در فاصله‌ی تعاملات نظام مند و ایجاد انسجام حرفه‌ای، شکل‌گیری «مram» و تدوین مram نامه‌های حرفه‌ای جای گرفته است. یعنی کنش ارتباطی و تفاهمی میان اعضای جامعه می‌باید به صورت‌بندی مram نامه میان اعضا منتهی شود تا در نهایت حاصل آن را در شکل انسجام مدرن حرفه‌ای در میان اعضا جامعه ببینیم. بدین ترتیب، با تدوین مram نامه از طریق نظام مند ساختن و شفافیت‌بخشیدن ارتباط میان اعضا و در نهایت ارتباط میان منتخب و انتخاب‌کننده، از روابط سنتی و غیرنظام مند به روابط متکی بر اصول و ضوابط مدرن گذر می‌کنیم. در این چارچوب، روند پاسخ‌گویی نیز به شکلی نظام مند بدل می‌شود، چرا که مram نامه دایماً به منتخب یادآوری می‌کند که چه وظایفی دارد و انتخاب‌کننده هم به‌مدد آن قادر است به‌درستی عملکرد منتخب را ارزیابی کند.

هویت نظام مند مبتنی بر مram نامه، با حذف نگاه فردی و کاهش نفوذ اشخاص، رقابت فکری در حرفه را با کیفیت‌تر می‌کند. تشکل‌های مزبور برای بقا و حضور در رقابت ناچارند اشتراکات و همچنین تمایزات‌شان را که موجب تفکیک آن‌ها از یکدیگر است، مستمراً ارزیابی کنند تا مram و ادعاهای برگرفته از خرد جمعی‌شان با مقبولیت بیش‌تری مواجه گردد.

سخن کوتاه، ما طی دو دهه‌ی گذشته شاهد روندی متعالی و روبه‌جلو در جامعه‌ی حسابداران رسمی بوده‌ایم. گذار از اشکال سنتی برای انتخاب داوطلبان عضویت در شورای عالی به اشکال نهادین و مبتنی بر مram نامه و اصول حرفه‌ای در انتخابات اخیر، اما نشانه‌ی بارز حرکت روبه‌جلو در این تشکل حرفه‌ای است. در چنین چارچوبی اعضا نشان داده‌اند که تعلق و عضویت آنان در تشکل حرفه‌ای خود نشان‌دهنده‌ی هویت جمعی آنان است. هویت جمعی نیز چیزی نیست مگر آگاهی افراد به عضویت در یک جمع و احساس تعلق به آن. در چنین شرایطی فرد فرد اعضا می‌توانند خود را با ضمیر «ما» بخوانند و متعلق و منتسب به «ما» بدانند و بدین ترتیب در برابر آن احساس تعهد و تکلیف داشته باشند.

تا‌مل بر هفتمین دوره‌ی انتخابات شورای عالی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران از نکته‌های آموختنی بسیار برخوردار است. از جمله آن که در انتخابات این دوره، شاهد حضور تشکل‌هایی با برنامه‌هایی مدون و منسجم و مبتنی بر نوعی مram نامه بودیم، و لیسو آن که این برنامه‌ها و مram نامه‌ها عمری کوتاه و گذرا داشته باشند، نشانگر تحولی کیفی در شکل‌گیری و تکامل هویت جمعی حسابداران حرفه‌ای ایران است.

پیش از این، طی دوره‌های یکم تا ششم شورای عالی جامعه، همواره به‌طور منظم و ادواری شاهد برگزاری انتخابات این شورا بوده‌ایم. همان‌طور که می‌دانیم در چارچوب بستر مقررانی موجود و به‌درستی امور تشکل حرفه‌ای حسابداران رسمی بر مبنای حکمیت جمعی از راه اعمال رأی و نظر افراد عضو تعیین شده است. بر این مبنای، در دوره‌های نخست انتخابات شورای عالی که مهم‌ترین سازوکار شکل‌گیری این حکمیت است، عامل تعیین‌کننده‌ای که سرنوشت منتخبان را رقم می‌زد، سوابق فردی داوطلبان و عواملی مانند شهرت، یا حضور آنان در بخش دولتی و یا خصوصی حرفه بود. البته، پیش از هر چیز باید اشاره کرد که به‌رغم نظرات متنوعی که اعضای جامعه درباره‌ی عملکرد تشکل حرفه‌ای خود طی حدود دو دهه فعالیت دارند، نکته‌ی مهم آن است که عملکرد به‌نجوی بوده که کماکان مشارکت در امور تشکل حرفه‌ای از راه شرکت در انتخابات همچنان گرایش مسلط در میان اعضا بوده و نشانه‌ی آن به حد تصاب رسیدن تمامی مجامع سه‌ساله‌ی مرتبط در همان روز نخست تشکیل مجمع است. به عبارت دیگر، در صورتی که اعضای تشکل حرفه‌ای از عملکرد آن به‌طور کامل نومید باشند نتیجه را می‌توان در قالب عدم مشارکت یا حضور نابسند در انتخابات ادواری ملاحظه کرد که خوشبختانه تاکنون چنین وضعیتی را هیچ‌گاه تجربه نکرده‌ایم.

اما به‌رغم استمرار مشارکت مطلوب اکثریت اعضا در امور تشکل حرفه‌ای خود در رأی‌گیری‌های انتخاباتی، از یک‌سو شهرت حرفه‌ای داوطلبان و از سوی دیگر تعلق آنان به بخش خصوصی یا دولتی حرفه عمده‌ترین و مهم‌ترین عواملی بود که سوگیری رأی اعضا به افراد خاص و در نهایت ترکیب شورای عالی را به‌ویژه در دوره‌های نخست انتخابات رقم می‌زد. از همین رو، در تمامی شوراهای عالی شاهد رنگین‌کمانی از دیدگاه‌های فردی بودیم که ضمن تنوع‌بخشیدن به آرای موجود در شورای عالی، تعادل‌های شکننده‌ای در برآیند بینش‌ها و دیدگاه‌های مسلط حاکم بر شورا پدید می‌آورد. البته گفتنی است که در اوان شکل‌گیری یک تشکل حرفه‌ای این نحوه‌ی تجمع و تمرکز آرا تا حدود زیادی ناگزیر است. با این حال، برای تعمیق حرفه‌ای‌گری نیازمند اشکال مدرن‌تر و پویاتری هستیم که تبلور آن را به‌طور خاص در انتخابات دوره‌ی هفتم دیدیم.

مسأله‌ی اصلی این است که تشکل حرفه‌ای حسابداران